

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними МОЖЛИВОСТЯМИ

Дипломна робота з соціальної
педагогіки

*(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)*

студентки **4** курсу **42** групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Пально Інни Валеріївни

Керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та педагогічної майстерності

С.М. Ситняківська

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
завідуюча кафедрою природничих
соціально-гуманітарних дисциплін.

КВНЗ «Житомирський інститут
медсестринства»

І.М. Круковська

м. Житомир – 2015 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗО	шибка!
1.1. Сутнісні характеристики поняття інтеграція у науковій літературі	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Загальна характеристика людей з обмеженими функціональними можливостями як соціальної групи.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Опис програми експериментального дослідження	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Виявлення соціально-педагогічних умов інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Програма по вдосконаленню соціально-педагогічних умов інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.	Ошибка! Закладка не определена.
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	8
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	11

ВСТУП

Актуальність дослідження. З кожним роком зростає чисельність студентів з обмеженими функціональними можливостями у ВНЗ України. Це свідчить про успішне включення такої категорії молодих людей, незважаючи на певні перешкоди, в навчально-освітній процес. Створюється все більше необхідних умов для функціонування студентів з особливими потребами в просторових межах українських вищих навчальних закладів. Але на сьогоднішній день все ж існує ряд бар'єрів, що утруднюють процес адаптації та інтеграції молоді з особливостями в студентське середовище. Дана робота покликана з'ясувати соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями у навчально-освітній процес.

Проблемі забезпечення реалізації належного доступу молоді з обмеженими функціональними можливостями до освітнього середовища, безперешкодного навчання присвячені наукові праці О. Столяренко, В. Синьова, А. Шевцова та інших. Дослідники вивчали забезпечення інтеграції осіб з особливими потребами в освітнє середовище вищої школи із урахуванням різноманітних специфічних аспектів. Серед них: доступність вищої освіти для осіб з обмеженими функціональними можливостями; соціальний, психолого-педагогічний супровід осіб з обмеженими функціональними можливостями в процесі здобуття освіти; особливості міжособистісної взаємодії між звичайними студентами та студентами з обмеженими функціональними можливостями, соціально-психологічні проблеми їх інтеграції і т.д.

Питання актуальності процесу інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями в навчально-освітнє середовище обумовлене наявністю ряду суперечностей:

- між завданнями інклюзивної освіти та неготовністю студентського середовища (здорових студентів) до позитивного сприйняття одногрупників з

обмеженими функціональними можливостями (по причині наявності негативних стереотипів, установок і т.д.);

- необхідністю залучення студентів з обмеженими функціональними можливостями до спільної діяльності та комунікативної взаємодії з іншими людьми та їх психологічною неготовністю до інтеграції у середовище ВНЗ;

- необхідністю спеціальної кваліфікованої підготовки викладачів та кураторів академічних груп до роботи зі студентами з обмеженими функціональними можливостями та належного методичного забезпечення їх діяльності.

Тільки за умови зміни соціального статусу людей з особливими потребами, активного залучення їх до суспільного життя можлива повноцінна інтеграція у соціум. Одним із можливих механізмів активної інтеграції осіб з обмеженими функціональними можливостями у сучасне суспільство є отримання ними університетської освіти. Університетська освіта в Україні реформується для того, щоб стати доступною, а підготовлені фахівці – конкурентоспроможними на ринку праці та адаптованими до нових умов соціуму.

Зважаючи на потребу детального та ефективного дослідження особливостей інтеграції студентів в освітнє середовище, нами була обрана відповідна тема: «Соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями».

Об'єкт дослідження – інтеграція студентів з обмеженими функціональними можливостями у ВНЗ.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови, що забезпечують ефективність інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.

Мета дослідження – визначити соціально-педагогічні умови, що забезпечать ефективність інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.

Завдання:

1. Прослідкувати сутнісні характеристики процесу інтеграції. Представити загальну характеристику людей з обмеженими функціональними можливостями та проаналізувати соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями;
2. Дослідити соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями;
3. Розробити програму по вдосконаленню соціально-педагогічних умов інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.

Методи дослідження. В роботі використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, що відповідають змісту проблеми. Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези було застосовано загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного дослідження: теоретичний аналіз та систематизація наукових літературних джерел. Експериментальна частина дослідження виконувалась за допомогою таких методів як опитування, анкетування, тестування та бесіда.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз актуальних наукових робіт дозволив нам у першому розділі прослідкувати сутнісні характеристики процесу інтеграції. Зокрема, ми розглянули специфіку явища інтеграції у: соціології, соціальній педагогіці, зазначили про трансформацію уявлень щодо даного процесу у філософії, математиці, суспільно – історичних науках. Також проаналізували форми дії механізму інтеграції в синтезі наукових знань. І на завершення, систематизували інформацію щодо призначення інтеграції у формуванні та розвитку колективу, як необхідного елемента соціуму.

Також нам вдалось представити загальну характеристику людей з обмеженими функціональними можливостями. Зокрема, ми навели обширне тлумачення поняття «Людина з обмеженими функціональними можливостями», вказали на специфіку її життєдіяльності та функціонування в соціумі, а також навели класифікацію груп інвалідності, керуючись таким законодавчим актом, як: «Інструкція по встановленню груп інвалідності».

Одним із ключових завдань, що стояли перед нами у першому розділі, був аналіз соціально–педагогічних умов інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями. Опрацьовуючи актуальний науковий матеріал з даного питання, ми зробили висновок, що більшість ВНЗ України намагається сприяти інтеграції студентів з особливими потребами в навчально-виховний процес та в університетський колектив: студентів, педагогів і т.д. Та, не зважаючи на готовність навчальних закладів адаптувати певні аспекти власного просторового, освітнього, комунікативного середовища, на даному етапі все ж залишається ряд очевидних бар'єрів у забезпеченні оптимальних для студентів з обмеженими функціональними можливостями соціально–педагогічних умов: відсутність необхідного соціально-медичного супроводу, недоступність забезпечення аудіо–відео засобами для навчання осіб з порушенням слуху та зору, несформованість у

педагогів певних знань та вмінь для ефективної співпраці із особливими студентами і т.д.

Практичні напрацювання дозволили нам дослідити соціально–педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями. Експериментальну частину ми розпочали із аргументації вибору методологічного інструментарію, формулювання наукової гіпотези, мети та завдань для програми нашого дослідження. А також, з поетапного опису процедури проведення експерименту.

Для вирішення заключного завдання нашого дослідження ми використали за основу ряд ключових елементів спектру соціально – педагогічних умов інтеграції. До якого входять: предметно-просторові умови інтеграції, фізіологічні (медичні) умови, особистісні умови, міжособистісні умови та освітні умови інтеграції. Резюмуючи результати нашого експерименту, можна констатувати зацікавленість ВНЗ у оптимізації соціально – педагогічних умов інтеграції осіб з обмеженими функціональними можливостями. І тому ми розробили рекомендативну програму по вдосконаленню соціально – педагогічних умов інтеграції осіб з обмеженими функціональними можливостями, яка включила в себе заходи та засоби вирішення проблемних аспектів із усього спектру умов інтеграції та є доступною в застосуванні як комплексно, так і частково. В неї ввійшли уже відомі ефективні наукові розробки, а також наші інноваційні, пілотні ідеї. Наприклад, проведення «Дня відкритих дверей для учнів та абітурієнтів з обмеженими функціональними можливостями» у ВНЗ»; формування волонтерського центру; створення у ВНЗ «Комісії з питань дотримання соціальних прав студентів» і т.д.

Отже, результати нашого експерименту підтвердили гіпотезу про сприяння оптимізованих соціально – педагогічних умов успішній інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями. Тому з метою підвищення суспільного рівня толерантності та емпатійності, формування активної соціальної життєдіяльності осіб з обмеженими функціональними

можливостями, усім ВНЗ України варто удосконалити соціально – педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми виховання та навчання студентів із особливими потребами: Збірник наукових праць.- К.:Університет «Україна»,2000.- 386с.
2. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Збірник наукових праць. - К.: Університет «Україна», 2002.-340с.- №2.
3. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами //Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. - К.:Університет «Україна», 2003.- 352с.
4. Бартків О.С. Теоретичні аспекти інтеграції студентів з обмеженими можливостями у навчально-виховному середовищі навчального закладу / Бартків О.С., О.Л.Дурманенко // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Збірник наукових праць. – К.:НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – Випуск 7 (15). – с. 13-20
5. Вправи на зняття психічного напруження. [Електронний ресурс] URL: <http://mediapsycholog.narod.ru/index7.html> (дата звернення: 25.03.2015).
6. Дембо-Рубинштейн [Електронний ресурс] URL:<http://metodi4ka.com/dembo-rubinshteyn> (дата звернення: 25.03.2015).
7. Економічна інтеграція. Поняття економічної інтеграції. Європейський Союз. [Електронний ресурс] URL: <http://referat-ukr.com/mzhnarodna-ekonomka/ekonomichna-integracyya-evropejskij-soyuz.html> (дата звернення: 25.03.2015).
8. Експериментальні дослідження. [Електронний ресурс] URL: http://elkniga.info/book_273_glava_10_2.4_Eksperimentaln%D1%96_dosl%D1%96dzh.html (дата звернення: 25.03.2015).

9. Загальна характеристика інвалідів як соціальної групи [Електронний ресурс] URL: http://pidruchniki.com/16280414/psihologiya/zagalna_harakteristika_invalidi_lyudey_obmezhnimi_mozhlivostyami_sotsialnoyi_grupi (дата звернення: 25.03.2015) .
10. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu> (дата звернення: 25.03.2015).
11. Зasadничі понятійно-термінологічні визначення [Електронний ресурс] URL: http://npu.edu.ua!/ebook/book/html/D/ikpp_kkp_Inkluzivna_osvita/50.html (дата звернення: 25.03.2015) .
12. Засенко В.В. Спеціальна освіта в Україні: стан, пошуки, перспективи//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Збірник наукових праць. - К.: Університет "Україна", 2002.- с.28-31.
13. Інструкція про встановлення груп інвалідності [Електронний ресурс] URL: http://www.inva-center.com/content/legislation_ukraine/103/1086/ (дата звернення: 25.03.2015) .
14. Інтеграція у групах і колективах [Електронний ресурс] URL: <http://lektsiopedia.org/ukr/lek-10402.html> (дата звернення: 25.03.2015) .
15. Кисляк О.П., Кольченко К.О., Місяк С.А. Організація психологічної підтримки студентів з особливими потребами в умовах ВНЗ //Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей ІУ Міжнародної науково-практичної конференції.-К.:Університет «Україна», 2003.-С.222-223.
16. Колектив і особистість: Педагогіка у запитаннях і відповідях. [Електронний ресурс] URL: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/meng/15.html> (дата звернення: 25.03.2015) .

17. Кольченко К. О. Забезпечення інклюзії молоді з інвалідністю в університетське середовище / К. О. Кольченко, Г. Ф. Нікуліна // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. пр. – № 6 (8). – К. : УН-Т «Україна», 2009. – С. 10–15.
18. Костенко Ю. Працевлаштування інвалідів: відповідальність та звітність роботодавця [Електронний ресурс] // Кадрове діловодство – 2011. - №8 – Режим доступу до журналу: <http://kadrhelp.com.ua/pracevlashtuvannya-invalidiv-vidpovidalnist-ta-zvitnist-robotodavcu> (дата звернення: 25.03.2015).
19. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции.- Славянск,2000.
20. Людина з обмеженими фізичними можливостями в міському середовищі [Електронний ресурс] / Алпатова П.С., Зуб Т.С. // Соціологія. Режим доступу до журн.:http://www.ukrsocium.org.ua/Arhiv/Stati/1_2006/D0%B7%20716.pdf.
21. Медико - реабілітаційний супровід [Електронний ресурс] [URL: http://www.vmurol.com.ua/isp/gorlovka/files/page0019.htm](http://www.vmurol.com.ua/isp/gorlovka/files/page0019.htm) (дата звернення: 25.03.2015).
22. Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі [Електронний ресурс][URL:http://medbib.in.ua/metodikadiagnostikimejlichnostnyih39998.html](http://medbib.in.ua/metodikadiagnostikimejlichnostnyih39998.html) (дата звернення: 25.03.2015).
23. Молодь та її правосвідомість: поняття, загальна характеристика [Електронний ресурс] URL: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=69834> (дата звернення: 25.03.2015) .
24. Особистість - психологічний носій соціальних властивостей[Електронний ресурс][URL:http://pidruchniki.com/19570411/psihologiya/osobistist_psihologichniy_nosiy_sotsialnih_vlastivostey](http://pidruchniki.com/19570411/psihologiya/osobistist_psihologichniy_nosiy_sotsialnih_vlastivostey) (дата звернення: 25.03.2015).

25. Особистість у групі. Психологія. [Електронний ресурс] URL: <http://studentam.net.ua/content/view/3177/97/> (дата звернення: 25.03.2015).
26. Особливості прояву негативної комунікативної установки. [Електронний ресурс] URL: <http://business-territory.com/articles/osoblivost%D1%96-proyavu-negativno%D1%97-komun%D1%96kativno%D1%97-ustanovki> (дата звернення: 25.03.2015).
27. Палій А.А. Індивідуальність - інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини [Електронний ресурс] URL: <http://westudents.com.ua/glavy/76484ndividualnstntegralnabopsihosotsalnaharakteristika-lyudini.html> (дата звернення: 25.03.2015).
28. Підготовка спеціалізованого навчально – методичного забезпечення [Електронний ресурс] URL: http://gorlivka.vmurol.com.ua/suprovid_navchannya/sistema_suprodu_navchannya_studentiv_iz_osoblivimi_potrebami/ (дата звернення: 25.03.2015).
29. Правова інтеграція: загальнотеоретична характеристика [Електронний ресурс] URL: <http://referatfolder.org.ua/content.php?c=law&id=4785&s=1> (дата звернення: 25.03.2015).
30. Проблеми освіти та реабілітації осіб з інвалідністю у вищих навчальних закладах") [Електронний ресурс] / Білера М. // Педагогічні технології навчання фізичної культури – 2013. Режим доступу до журн. : [Mnv_2013_9_10.pdf](#).
31. Проблеми соціальної інтеграції сучасної студентської молоді [Електронний ресурс] / Шапошникова І. В. // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики – 2012. - № 56. Режим доступу до журн. : [stapttp_2012_56_26.pdf](#).
32. Про працю інвалідів [Електронний ресурс] URL: <http://dtkk.com.ua/show/2cid09341.html> (дата звернення: 25.03.2015).
33. Психологічні особливості студентської групи [Електронний ресурс] URL: <http://www.horting.org.ua/node/1458> (дата звернення: 25.03.2015).

34. Психологія [Електронний ресурс] URL: <http://library.rehab.org.ua/ukrainian/psicho/ivanova> (дата звернення: 25.03.2015).
35. Рибак В. Формування духовно - моральних цінностей у студентів з особливими потребами в контексті проблеми соціально - психологічної адаптації [Електронний ресурс] URL: <http://social-science.com.ua/article/598> (дата звернення: 25.03.2015).
36. Розвиток колективу і формування у ньому [Електронний ресурс] URL: http://lubbook.net/book_308_glava_89_12.5.Rozvitok_kolektivu_%D1%96_f.html (дата звернення: 25.03.2015).
37. Рябінін Є. Процеси інтеграції у XX столітті: основні концепції їх вивчення [Електронний ресурс] URL: <http://www.politik.org.ua/vidmagcontent.php3?m=1&n=63&c=1411> (дата звернення: 25.03.2015) .
38. Сенсорно-моторна інтеграція, працетерапія (заняттєва терапія) [Електронний ресурс] URL: <http://psychlib.com.ua/sensorno-motorna-integraciya-praceterapiya-zanyattuева-terapiya.htm> (дата звернення: 25.03.2015)
39. Система супроводу навчання студентів із особливими потребами [Електронний ресурс] URL: http://gorlivka.vmurol.com.ua/suprovid_navchannya/sistema_suprovodu_navchannya_studentiv_iz_osoblivimi_potrebami/ (дата звернення: 25.03.2015).
40. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти [Електронний ресурс] URL: <http://ukped.com/statti/onpd/3589-dyferentsiatsiia-ta-intehratsiia-zakonomirni-tendentsii-rozvytku-nauky.html> (дата звернення: 25.03.2015)
41. Соціальна інтеграція [Електронний ресурс] URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 25.03.2015).
42. Соціологія короткий енциклопедичний словник [Електронний ресурс] URL: <http://subject.com.ua/sociology/dict/180.html> (дата звернення: 25.03.2015) .

43. Ставлення суспільства до людей з обмеженими фізичними можливостями [Електронний ресурс] / Дубич К. В. // Духовність особистості: методологія, теорія і практика – 2011. - № 3 (44). . Режим доступу до журн. : domtp_2011_3_6.pdf.
44. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96, прийнята на сорок восьмій сесії ГА ООН 20 грудня 1993 року.-К.:ВГСПО “НАІ України”, 2003. - 40 с.
45. Таланчук П.М., Кольченко К.О., Нікуліна Г.Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі – навч. пос. для студ. – К. 2003. с – 50-52.
46. Таланчук П.М. Шлях до інтеграції.-К.:Університет ”Україна”, 2002.- 20с.
47. Тест Равена. Шкала прогрессивных матриц. Raven Progressiv Matrices. Методики для діагностики інтелекта [Електронний ресурс] URL: <http://psycabi.net/testy/717-test-ravena-progressivnye-matritsy-raven-progressivmatricesmetodikidlyadiagnostikiintellektavzroslykh#ixzz3XVArNVc7> (дата звернення: 25.03.2015).
48. Титар О. В., Пінчук Г. Г. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів [Електронний ресурс] URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/ (дата звернення: 25.03.2015) .
49. Тренінгове заняття "Конфлікт. Методи розв'язання конфлікту" [Електронний ресурс] URL: <http://psyptnz.rv.ua/blog/treningove-zanyattya-konflikt-metodi-rozvyazannya-konfliktu> (дата звернення: 25.03.2015).
50. Тренінг розвитку самооцінки та успіху у житті [Електронний ресурс] URL:<http://www.guds.gov.ua/sub/cherkaska/ua/publication/content/5782.htm?s216900905=36b247022220f551a87a54049cf1c52d> (дата звернення: 25.03.2015).

51. Хорошайло О.С. Особливості виховної роботи зі студентами з особливими потребами в умовах вищого навчального закладу [Електронний ресурс] [URL:http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Pedagogica/52396.doc.htm](http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Pedagogica/52396.doc.htm) (дата звернення: 25.03.2015).
52. Церклевич В. С. Формування інтегрованості студентів з обмеженими функціональними можливостями у групу однокурсників ВНЗ" [Електронний ресурс] URL: Znpkhist_2011_3_42.pdf (дата звернення: 25.03.2015).
53. Що таке тест Мюнстерберга? [Електронний ресурс] URL: <http://vidpo.net/shho-take-test-mjunsterberga.html> (дата звернення: 25.03.2015).
54. Юридичний словник. Інвалід. [Електронний ресурс] URL: <http://kodeksy.com.ua/dictionary/i/invalid.htm> (дата звернення: 25.03.2015)
55. Opening doors: learning support in higher education. Edit.by Sheila Wolfendale and Jenny Corbett.-Cassell,1996.-180p.
56. Into higher education 2002. The higher education guide for people with disabilities.-SKILL, Great Britain,2002.-134p.
57. Student advice center: Student support services.-Union,2001.-10p.